

DAN, PRORAČUNAN ILI DAT, PRORAČUNAT?

Nekoliko je čitatelja postavilo slična pitanja: *u danom ili datom trenutku, srečke su dane ili date u prodaju, je li žena udana ili udata, je li što proračunano ili proračunato?*

Pitanje je sasvim opravdano jer valjan odgovor teško da ćemo gdje naći. Ni u jednom jezičnom priručniku ne daje se potpuna raspodjela nastavaka *-n, -na, -no* i *-t, -ta, -to*. I u onima u kojima se govori o njihovoj upotrebi, pravila nisu u skladu s našom jezičnom praksom. Tako npr. u Gramatici hrvatskosrpskoga jezika Brabeca-Hraste-Živkovića nalazimo da glagol *držati*, koji služi kao obrazac za glagole 2. reda III. vrste, ima gl. pridjev trpni: *držā-n, držā-na, držā-no* i *držā-t, držā-ta, držā-to* (V. izd., str. 139.), a jednako je tako i s glagolima V. i VI. vrste gdje se navode: *čuvan* i *čuvat, vezan* i *vezat, bran* i *brat, sijan* i *sijat, kupovan* i *kupovat*. Da to nije u skladu s našom književnom praksom, osjetili su i sami autori jer govoreći općenito o gl. pridjevu trpnom kažu:

»2. *-n, -na, -no: čuvā-n, čuvā-na, čuvā-no; brān, dān, kŭpovān, pišān, pitān*. Neki od tih glagola mogu imati i nastavak *-t: brāt, dāt*, ali je običniji nastavak *-n*.« (Isto, str. 123.)

Odatle bismo mogli izvesti praktično pravilo: Ako se u gl. pridjevu trpnom mogu upotrijebiti nastavci *-n, -na, -no* i *-t, -ta, -to*, onda kao standardan stilski neutralan oblik valja upotrijebiti *-n, -na, -no*.

Prema tome standardno je *u danom trenutku, srečke su dane u prodaju, žena je udana* i sl. Jedino nije lako dati odgovor na pitanje: *proračunat ili proračunan*. Tu je još nešto posrijedi.

Glagoli koji završavaju na *-nuti* dobivaju samo nastavke *-t, -ta, -to: dignut, maknut, otrgnut, skinut, stisnut...*, očito zbog razjednačivanja na udaljenost (da ne bi bilo *-nun*). Gledano općenito, razjednačivanje na udaljenost jezična je pojava koja u različitim kategorijama djeluje različito. U glagola na *-nati* veoma je slaba. Iako nemamo preciznih podataka, ipak je gotovo sigurno da su u većini glagolski pridjevi na *-nan: batinan, izbatinan, izagnan, odagnan, izravnat, poravnat, nasapunat, znan...* Prevladala je težnja da se gl. pridjev trpni tvori kao i od ostalih glagola na *-ati*. U manjini su oni takvi glagoli kojima je gl. pridjev trpni običniji na *-t: poznat, priznat, upoznat, razgranat...* Tu je prevladalo razjednačivanje na udaljenost. Sad je razumljivo zašto se kod proračunan-proračunat kolebamo: djeluju dvije različite težnje. U tome je zapravo i odgovor. Onomu tko se i ovdje želi riješiti kolebanja možemo preporučiti da primijeni spomenuto praktično pravilo.

Stjepan Babić

V I J E S T I

GODIŠNJA SKUPŠTINA HRVATSKOGA FILOLOŠKOG DRUŠTVA

U subotu 26. svibnja 1973. godine Hrvatsko filološko društvo održalo je redovitu godišnju skupštinu.

Prije godišnje skupštine održao je predavanje dr. Krunoslav Pranjić o temi: AN-TUN GUSTAV MATOŠ - NAŠ SUVREMENIK, koje su nazočni pažljivo saslušali ina kraju pljeskom pozdravili, jer je predavač

impozantno i vrlo znalački prikazao A. G. Matoša i kao pisca-umjetnika i kao čovjeka.

Nakon predavanja predsjednik HFD dr. Radoslav Katičić opsežno je prikazao rad Društva u proteklom razdoblju i istakao njegovo značenje u našem kulturnom životu.

I u ovom razdoblju Društvo je očitovalo najviše svoju djelatnost u sekcijama. U tome se posebice ističe Zagrebački lingvistički krug, jer se redovito sastaje svakog utorka tijekom školske godine. Sekcija za teoriju književnosti i metodologiju književne povi-